

Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011

2011 mccc 4

MESUR LLYWODRAETH LEOL (CYMRU) 2011

RHAN 1

ATGYFNERTHU DEMOCRATIAETH LEOL

PENNOD 1

HYBU A CHEFNOGI AELODAETH O AWDURDODAU LLEOL

Arolwg o gynghorwyr ac ymgeiswyr na fu iddynt lwyddo i gael eu hethol yn gynghorwyr

- 1 Dyletswydd i gynnal arolwg
- 2 Cwblhau arolwg a chyhoeddi gwybodaeth
- 3 Canllawiau ynghylch arolygon

Cefnogi aelodaeth

- 4 Mynychu cyfarfodydd o bell
- 5 Adroddiadau blynyddol gan aelodau o awdurdod lleol
- 6 Amseru cyfarfodydd cyngor
- 7 Hyfforddi a datblygu aelodau o awdurdod lleol

PENNOD 2

GWASANAETHAU DEMOCRATAIDD AWDURDOD LLEOL

- 8 Pennaeth gwasanaethau democrataidd
- 9 Swyddogaethau gwasanaethau democrataidd
- 10 Dyletswydd i fabwysiadu rheolau sefydlog ynghylch rheoli staff
- 11 Awdurdodau lleol i benodi pwyllgorau gwasanaethau democrataidd
- 11A Adolygiadau ar gais awdurdod lleol
- 12 Aelodaeth
- 13 Is-bwyllgorau

Newidiadau i ddeddfwriaeth: Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 yn gyfredol gyda'r holl newidiadau y gwyddys eu bod mewn grym ar neu cyn 09 Ebrill 2024. Mae newidiadau a all gael eu dwyn i rym yn y dyfodol. Mae newidiadau a wnaed yn ymddangos yn y cynnwys a chyfeirir atynt trwy anodiadau. (See end of Document for details) View outstanding changes

- 14 Trafodion etc
- 15 Cynnal cyfarfodydd: pa mor aml
- 16 Cyflawni swyddogaethau
- 17 Terfynu aelodaeth pan fo person yn peidio â bod yn aelod o awdurdod
- 18 Adroddiadau ac argymhellion gan bennaeth y gwasanaethau democrataidd
- 19 Adroddiadau ac argymhellion gan bwyllgorau gwasanaethau democrataidd
- 20 Swyddogaethau awdurdod lleol nad ydynt i'w dirprwyo
- 21 Swydd pennaeth gwasanaethau democrataidd i fod yn swydd o dan gyfyngiadau gwleidyddol

PENNOD 3

DEHONGLI

- 22 Ystyr “aelod”

RHAN 2

ABSENOLDEB TEULUOL AR GYFER AELODAU AWDURDODAU LLEOL

- 23 Yr hawl i absenoldeb teuluol
- 24 Absenoldeb mamolaeth
- 25 Absenoldeb newydd-anedig
- 26 Absenoldeb mabwysiaddd
- 27 Absenoldeb mabwysiadu newydd
- 28 Absenoldeb rhiant
- 29 Rheoliadau: atodol
- 30 Canllawiau
- 31 Diwygio Deddf Llywodraeth Leol 1972
- 32 Diwygio Deddf Llywodraeth Leol 2000
- 33 Dehongli Rhan 2

RHAN 3

TREFNIADAU LLYWODRAETHU SYDD AR GAEL

Gweithrediaeth maer a rheolwr cyngor

- 34 Diddymu gweithrediaeth maer a rheolwr cyngor

Trefniadau amgen

- 35 Awdurdodau i roi trefniadau gweithrediaeth yn lle trefniadau amgen
- 36 Darpariaeth ganlyniadol etc

RHAN 4

NEWIDIADAU MEWN TREFNIADAU GWEITHREDIAETH

PENNOD 1

MABWYSIADU FFURF WAHANOL AR WEITHREDIAETH

Newidiadau i ddeddfwriaeth: Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 yn gyfredol gyda'r holl newidiadau y gyddys eu bod mewn grym ar neu cyn 09 Ebrill 2024. Mae newidiadau a all gael eu dwyn i rym yn y dyfodol. Mae newidiadau a wnaed yn ymddangos yn y cynnwys a chyfeirir atynt trwy anodiadau. (See end of Document for details) View outstanding changes

Darpariaethau cyffredinol

- 37 Y pŵer i fabwysiadu ffurf wahanol ar weithrediaeth
- 38 Y cynigion ar gyfer mabwysiadu ffurf wahanol ar weithrediaeth
- 39 Cynnwys y cynigion
- 40 Refferenda
- 41 Yr amserlen ar gyfer rhoi'r cynigion ar waith: dim refferendwm
- 42 Yr amserlen ar gyfer rhoi'r cynigion ar waith: refferendwm
- 43 Cyhoeddusrwydd i'r cynigion
- 44 Rhoi'r cynigion ar waith
- 45 Camau gweithredu os yw'r newid yn cael ei wrthod mewn refferendwm

Dehongli

- 46 Newid mewn trefniadau gweithrediaeth y mae'n ofynnol ei gymeradwyo mewn refferendwm.
- 47 Dehongli

PENNOD 2

AMRYWIADAU ERAILL AR DREFNIADAU GWEITHREDIAETH PRESENNOL

- 48 Y pŵer i amrywio'r ffurf bresennol ar weithrediaeth
- 49 Y cynigion ar gyfer amrywio'r ffurf ar weithrediaeth
- 50 Cynnwys y cynigion
- 51 Rhoi'r cynigion ar waith

PENNOD 3

ATODOL

- 52 Y pwerau sy'n caniatáu amrywio pwerau gweithrediaeth
- 53 Ffurfiâu ar weithrediaeth
- 54 Darpariaeth ganlyniadol etc

RHAN 5

SWYDDOGAETHAU AWDURDOD LLEOL: CYFLAWNI GAN BWYLLGORAU A CHYNGHORWYR

Pwyllgorau ardal

- 55 Yr ardal a gwmpesir ac aelodaeth

Arfer swyddogaethau gan gynghorwyr

- 56 Arfer swyddogaethau gan gynghorwyr
- 57 Darpariaeth ganlyniadol

RHAN 6

TROSOLWG A CHRAFFU

PENNOD 1

PWYLLGORAU TROSOLWG A CHRAFFU

Newidiadau i ddeddfwriaeth: Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 yn gyfredol gyda'r holl newidiadau y gwyddys eu bod mewn grym ar neu cyn 09 Ebrill 2024. Mae newidiadau a all gael eu dwyn i rym yn y dyfodol. Mae newidiadau a wnaed yn ymddangos yn y cynnwys a chyfeirir atynt trwy anodiadau. (See end of Document for details) View outstanding changes

Y cyd-bwyllgorau trosolwg a chraffu

58 Y cyd-bwyllgorau trosolwg a chraffu

Pwerau pwyllgorau

59 Craffu ar bersonau dynodedig
60 Hysbysu personau dynodedig am adroddiad neu argymhellion
61 Personau dynodedig

Rhoi sylw i safbwyntiau'r cyhoedd

62 Rhoi sylw i safbwyntiau'r cyhoedd

Pwerau cynghorwyr

63 Cyfeirio materion i bwyllgor trosolwg a chraffu etc

Dyletswydd i ymateb i bwyllgor trosolwg a chraffu

64 Dyletswydd i ymateb i bwyllgor trosolwg a chraffu

Darpariaeth ganlyniadol i adrannau 63 a 64

65 Darpariaeth ganlyniadol i adrannau 63 a 64

Penodi personau i gadeirio pwyllgorau

66 Y ddarpariaeth mewn rheolau sefydlog ynghylch penodi personau i gadeirio pwyllgorau
67 Yr adegau pan fo penodiadau i'w gwneud gan bwyllgor
68 Yr adegau pan fo penodiadau i'w gwneud gan grŵp nad yw'n grŵp gweithrediaeth
69 Sut y mae penodiadau i'w gwneud mewn achosion eraill
70 Y penodiadau sydd i'w gwneud gan grwpiau gwleidyddol
71 Methu â gwneud penodiadau yn unol ag adran 70
72 Newidiadau yng nghyfansoddiad gweithrediaeth
73 Swyddi gwag achlysurol ymhlith cadeiryddion pwyllgor
74 Yr awdurdod yn penderfynu ar ddarpariaeth benodi
75 Darpariaeth atodol a dehongli

Aelodau cyfetholedig pwyllgorau trosolwg a chraffu

76 Canllawiau a chyfarwyddiadau ynghylch cyfethol

Darparu gwybodaeth

77 Blaen-gynlluniau a gwybodaeth arall

Cyfyngu ar reoli pwyllgorau gan bleidiau

78 Gwahardd pleidleisio o dan gyfarwyddyd chwip plaid a datgan cyfarwyddyd chwip plaid

Strwythur pwyllgor trosolwg a chraffu

79 Canllawiau a chyfarwyddiadau

Dehongli

80 Dehongli'r Bennod hon

PENNOD 2

PWYLLGORAU LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO

- 81 Awdurdodau lleol i benodi pwyllgorau llywodraethu ac archwilio
82 Aelodaeth
83 Trafodion etc
84 Cynnal cyfarfodydd: pa mor aml
85 Canllawiau
86 Terfynu aelodaeth pan fo person yn peidio â bod yn aelod o awdurdod
87 Dehongli etc

RHAN 7

CYMUNEDAU A CHYNGHORAU CYMUNED

PENNOD 1

CYFARFODYDD CYMUNEDOL A PHLEIDLEISIO CYMUNEDOL

- 88 Cynnull cyfarfodydd cymunedol gan etholwyr llywodraeth leol
89 Hysbysiad am gyfarfod cymunedol a gafodd ei gynnull gan etholwyr llywodraeth leol
90 Y cyfleuster ar gyfer darparu hysbysiau electronig am gynnull cyfarfodydd cymunedol
91 Camau gweithredu ar ôl cael hysbysiad am gynnull cyfarfod cymunedol
92 Hysbysiad cyhoeddus am gyfarfod cymunedol
93 Galw am bleidleisio cymunedol
94 Hysbysiad sydd i'w roi gan y swyddog canlyniadau ar ôl cymryd pleidlais o ganlyniad i gyfarfod cymunedol
95 Penderfyniad swyddog monitro o ran y cyngor y mae'r pleidleisio'n ymwneud â'i swyddogaethau
96 Ystyried canlyniad pleidleisio cymunedol gan gyngor cymuned
97 Y camau gweithredu sydd i'w cymryd yn dilyn ystyriaeth gan gyngor cymuned o ganlyniadau pleidleisio cymunedol penodol
98 Prif gyngor yn ystyried canlyniad pleidleisio cymunedol
99 Prif gyngor yn egluro'i ymateb i bleidleisio cymunedol

PENNOD 2

TREFNIADAETH CYMUNEDAU A'U CYNGHORAU

- 100 Diddymu darpariaethau presennol ynghylch sefydlu a diddymu cynghorau cymuned etc
101 Pŵer cyfarfod cymunedol i wneud cais am orchymyn i sefydlu cyngor cymuned
102 Gorchmynion i sefydlu cynghorau cymuned ar wahân ar gyfer cymunedau
103 Pŵer cyfarfod cymunedol i wneud cais am orchymyn i ddiddymu ei gyngor cymuned ar wahân

Newidiadau i ddeddfwriaeth: Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 yn gyfredol gyda'r holl newidiadau y gwyddys eu bod mewn grym ar neu cyn 09 Ebrill 2024. Mae newidiadau a all gael eu dwyn i rym yn y dyfodol. Mae newidiadau a wnaed yn ymddangos yn y cynnwys a chyfeirir atynt trwy anodiadau. (See end of Document for details) View outstanding changes

- 104 Gorchmynion i ddiddymu cynghorau cymuned ar wahân ar gyfer cymunedau
- 105 Pŵer cyfarfod cymunedol i wneud cais am orchymyn yn grwpio ei gymuned ynghyd â chymunedau eraill o dan gyngor cymuned cyffredin
- 106 Gorchmynion yn grwpio cymuned ynghyd â chymunedau eraill o dan gyngor cymuned cyffredin
- 107 Pŵer cyfarfod cymunedol i wneud cais am orchymyn yn ychwanegu ei gymuned at grŵp o gymunedau a chanddynt gyngor cyffredin
- 108 Gorchmynion yn ychwanegu cymuned at grŵp o gymunedau a chanddynt gyngor cyffredin
- 109 Pŵer cyngor dros grŵp o gymunedau i wneud cais am orchymyn yn diddymu'r grŵp
- 110 Gorchmynion yn diddymu grŵp o gymunedau
- 111 Pŵer cyfarfod cymunedol i wneud cais am orchymyn yn gwahanu cymuned oddi wrth grŵp o gymunedau
- 112 Gorchmynion yn gwahanu cymuned oddi wrth grŵp o gymunedau
- 113 Pŵer Gweinidogion Cymru i newid trothwy pleidleisio mewn cysylltiad â threfniadaeth cynghorau cymuned
- 114 Trefniadaeth cymunedau a'u cynghorau: diwygiadau canlyniadol
- 115 Darpariaeth drosiannol

PENNOD 3

CYFETHOL AELODAU O GYNGHORAU CYMUNED

- 116 Gofyniad am hysbysiad cyhoeddus pan fo seddau gwag aelodau cynghorau cymuned i'w llenwi drwy gyfethol
- 117 Canllawiau ynghylch rhoi hysbysiad cyhoeddus am gyfethol

PENNOD 4

PENODI CYNRYCHIOLWYR IEUENCTID CYMUNEDOL

- 118 Penodi cynrychiolwyr ieuenctid cymunedol gan gynghorau cymuned
- 119 Gofynion hysbysu mewn cysylltiad â phenodi cynrychiolydd ieuenctid
- 120 Canllawiau ynghylch penodi cynrychiolwyr ieuenctid cymunedol
- 121 Effaith penodiad yn gynrychiolydd ieuenctid cymunedol

PENNOD 5

CADW ARDALOEDD CYMUNEDOL A THREFNIADAU ETHOLIADOL O DAN ADOLYGIAD

- 122 Adroddiadau am gyflawni swyddogaeth prif gyngor o gadw ardaloedd cymunedol o dan adolygiad
- 123 Adroddiadau am gyflawni swyddogaeth prif gyngor o gadw trefniadau etholiadol ar gyfer cymunedau o dan adolygiad
- 124 Arfer swyddogaethau gan Gomisiwn Ffiniau Llywodraeth Leol i Gymru ar ran prif gynghorau
- 125 Y symiau sy'n daladwy mewn cysylltiad ag arolygiadau a gynhaliwyd gan Gomisiwn Ffiniau Llywodraeth Leol i Gymru

Newidiadau i ddeddfwriaeth: Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 yn gyfredol gyda'r holl newidiadau y gwyddys eu bod mewn grym ar neu cyn 09 Ebrill 2024. Mae newidiadau a all gael eu dwyn i rym yn y dyfodol. Mae newidiadau a wnaed yn ymddangos yn y cynnwys a chyfeirir atynt trwy anodiadau. (See end of Document for details) View outstanding changes

PENNOD 6

PWERAU CYNGHORAU CYMUNED I HYBU LLESANT

- 126 Pwerau cyngorau cymuned i hybu llesiant
- 127 Addasiadau i ddeddfiadau sy'n atal neu'n rhwystro cyngor cymuned rhag arfer ei bwerau llesiant
- 128 Darpariaeth drosiannol

PENNOD 7

GRANTIAU I GYNGHORAU CYMUNED

- 129 Pŵer Gweinidogion Cymru i dalu grantiau i gyngorau cymuned

PENNOD 8

CYTUNDEBAU SIARTER ENGHREIFFTIOL RHWNG AWDURDODAU LLEOL A CHYNGHORAU CYMUNED

- 130 Y pŵer i osod cytundeb siarter enghreifftiol
- 131 Cyfarwyddiadau sy'n gwneud mabwysiadu cytundeb siarter enghreifftiol yn ofynnol
- 132 Canllawiau ynghylch cytundebau siarter enghreifftiol
- 133 Ymgynghori

PENNOD 9

CYNLLUNIAU AR GYFER ACHREDU ANSAWDD MEWN LLYWODRAETH GYMUNEDOL

- 134 Cynlluniau ar gyfer achredu ansawdd mewn llywodraeth gymunedol
- 135 Achredu ansawdd mewn llywodraeth gymunedol: meini prawf
- 136 Achredu ansawdd mewn llywodraeth gymunedol: ceisiadau
- 137 Achredu ansawdd mewn llywodraeth gymunedol: ffioedd
- 138 Achredu ansawdd mewn llywodraeth gymunedol: tynnu achrediad yn ôl
- 139 Ceisiadau am achredu ansawdd mewn llywodraeth gymunedol: dirprwyo swyddogaethau
- 140 Achredu ansawdd mewn llywodraeth gymunedol: canlyniadau

RHAN 8

...TALIADAU A PHENSIYNAU

Panel Annibynnol Cymru ar Gynabyddiaeth Ariannol

- 141 Y Panel

Prif swyddogaethau'r Panel

- 142 Swyddogaethau sy'n ymwneud â thaliadau i aelodau
- 143 Swyddogaethau sy'n ymwneud â phensiynau aelodau
- 143A Swyddogaethau sy'n ymwneud â chynabyddiaeth ariannol prif weithredwyr
- 144 Awdurdodau perthnasol, aelodau etc.

Newidiadau i ddeddfwriaeth: Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 yn gyfredol gyda'r holl newidiadau y gwyddys eu bod mewn grym ar neu cyn 09 Ebrill 2024. Mae newidiadau a all gael eu dwyn i rym yn y dyfodol. Mae newidiadau a wnaed yn ymddangos yn y cynnwys a chyfeirir atynt trwy anodiadau. (See end of Document for details) View outstanding changes

Adroddiadau gan y Panel

- 145 Adroddiadau blynyddol
- 146 Yr adroddiad blynyddol cyntaf
- 147 Adroddiadau blynyddol dilynol
- 148 Ymgynghori ar adroddiadau drafft
- 149 Cyfarwyddiadau i amrywio adroddiadau drafft
- 150 Gofynion gweinyddol mewn adroddiadau
- 151 Gofynion cyhoeddusrwydd mewn adroddiadau
- 152 Rhoi cyhoeddusrwydd i adroddiadau

Taliadau gan awdurdodau perthnasol

- 153 Cydymffurfio â gofynion y Panel
- 154 Aelodau sy'n dymuno ymwrthod â'u hawl i gael taliadau
- 155 Peidio â gwneud taliadau

Gorfodi

- 156 Cyfarwyddiadau i gydymffurfio â gofynion

Atodol

- 157 Canllawiau
- 158 Y pŵer i wneud addasiadau i ddarpariaeth ynghylch y Panel
- 159 Dehongli Rhan 8
- 160 Diwygiadau canlyniadol

RHAN 9

CYDLAFURIO A CHYFUNO

PENNOD 1

CYDLAFURIO

- 161 Canllawiau ynghylch cydlafurio rhwng awdurdodau gwella Cymreig

PENNOD 2

CYFUNO

- 162 Pŵer i wneud gorchymyn cyfuno
- 163 Materion etholiadol
- 164 Gofyniad i gynnal refferendwm sy'n cynnwys maer etholedig
- 165 Pŵer i gyfarwyddo refferendwm sy'n cynnwys maer etholedig
- 166 Darpariaeth atodol, gysylltiedig, ganlyniadol, drosiannol a darpariaeth arbed
- 167 Adolygu trefniadau etholiadol
- 168 Diwygiadau i Ddeddf Llywodraeth Leol 1972
- 169 Y weithdrefn sy'n gymwys i orchymyn cyfuno
- 170 Cywiro gorchymynion
- 171 Dehongli'r Bennod hon

RHAN 10 CYFFREDINOL

- 172 Gorchmynion a rheoliadau
- 173 Y weithdrefn sy'n gymwys i orchmynion penodol o dan adran 127
- 174 Canllawiau a chyfarwyddiadau
- 175 Dehongli
- 176 Diwygiadau canlyniadol a diddymiadau
- 177 Y pŵer i wneud darpariaeth atodol
- 178 Cychwyn
- 179 Enw byr

ATODLEN 1 — NEWID TREFNIADAU AMGEN YN DREFNIADAU GWEITHREDIAETH

RHAN 1 — DARPARIAETHAU CYFFREDINOL

1 Rhagymadrodd

Cynigion ar gyfer symud at weithredu trefniadau gweithrediaeth

- 2 (1) Rhaid i'r awdurdod lunio cynigion i newid trefniadau amgen...
- 3 Cynnwys cynigion
- 4 Refferenda
- 5 Yr amserlen ar gyfer rhoi ar waith newid i weithrediaeth arweinydd a chabinet (Cymru)
- 6 Yr amserlen ar gyfer rhoi ar waith newid i weithrediaeth maer a chabinet
- 7 Cyhoeddusrwydd i gynigion
- 8 Rhoi cynigion ar waith

RHAN 2 — DARPARIAETHAU ERAILL SY'N GYMWYS PAN FO REFFERENDWM YN OFYNNOL

- 9 Cynigion amlinellol wrth gefn rhag ofn y gwrthodir newid mewn refferendwm
- 10 Camau gweithredu os gwrthodir newid mewn refferendwm
- 11 Yr amserlen ar gyfer rhoi ar waith gynigion manwl wrth gefn
- 12 Rhoi ar waith gynigion manwl wrth gefn

RHAN 3 — AMRYWIOL

- 13 Methu â rhoi'r gorau i weithredu trefniadau amgen
- 14 Y trefniadau i'w trin fel pe baent yn cael eu gweithredu ar ôl pasio penderfyniad
- 15 Dehongli

ATODLEN 2 — Y PANEL

- 1 Aelodaeth
- 2 Deiliadaeth
- 3 Cyfarfodydd
- 4 Gwybodaeth
- 5 Treuliau, cymorth gweinyddol etc.

ATODLEN 3 — TALIADAU A PHENSIYNAU: MÂN DDIWYGIADAU A DIWYGIADAU CANLYNIADOL

- 1 Deddf Llywodraeth Leol 1972

Newidiadau i ddeddfwriaeth: Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 yn gyfredol gyda'r holl newidiadau y gwyddys eu bod mewn grym ar neu cyn 09 Ebrill 2024. Mae newidiadau a all gael eu dwyn i rym yn y dyfodol. Mae newidiadau a wnaed yn ymddangos yn y cynnwys a chyfeirir atynt trwy anodiadau. (See end of Document for details) View outstanding changes

- 2 Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989
- 3 Deddf yr Amgylchedd 1995
- 4 Deddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998
- 5 Deddf Llywodraeth Leol 2000
- 6 Deddf Addysg 2002
- 7 Deddf Addysg a Sgiliau 2008

ATODLEN 4 — DIDDYMIADAU A DIRYMIADAU

RHAN A: — ATGYFNERTHU DEMOCRATIAETH LEOL (RHAN 1 O'R MESUR)

RHAN B: — TREFNIADAU LLYWODRAETHU SYDD AR GAEL (RHAN 3 O'R MESUR)

RHAN C: — NEWIDIADAU I DREFNIADAU GWEITHREDIAETH (RHAN 4 O'R MESUR)

RHAN D: — TROSOLWG A CHRAFFU (RHAN 6 O'R MESUR)

RHAN E: — CYMUNEDAU A CHYNGHORAU CYMUNED (RHAN 7 O'R MESUR)

RHAN F: — AELODAU: TALIADAU A PHENSIYNAU (RHAN 8 O'R MESUR)

Newidiadau i ddeddfwriaeth:

Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 yn gyfredol gyda'r holl newidiadau y gwyddys eu bod mewn grym ar neu cyn 09 Ebrill 2024. Mae newidiadau a all gael eu dwyn i rym yn y dyfodol. Mae newidiadau a wnaed yn ymddangos yn y cynnwys a chyfeirir atynt trwy anodiadau.

[View outstanding changes](#)

Changes and effects yet to be applied to :

- s. 83(2) words inserted by [2021 asc 1 Sch. 6 para. 6\(5\)](#) (amendment never in force)
- s. 161 omitted by [2021 asc 1 s. 170\(2\)\(a\)](#)